

Vzdělávání k Ochraně člověka za mimořádných událostí

Východiska:

Na základě úkolu z usnesení vlády ze dne 8. ledna 2003 č. 11 k přehledu vybraných problémů k prioritnímu řešení, které byly identifikovány v průběhu řešení krizové situace vzniklé v důsledku rozsáhlých povodní v srpnu 2002 byl dne 4. března 2003 vydán Pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů č.j. 12 050/03-22 a současně s ním Dodatek k učebním dokumentům pro základní, střední, speciální a vyšší odborné školy č.j. 13 586/03-22 (Pokyn MŠMT).

Dne 5. října 2011 schválila vláda ČR, usnesením č. 734, materiál Začlenění tématik „Ochrana člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchova“ do studijních programů pedagogických fakult.

Tento dokument stanovil tři tzv. studijní základy pro jednotlivé obory vzdělávání těchto škol:

Studijní základ I. určený všem studentům napříč obory k získání základních znalostí a dovedností, jak předcházet mimořádným událostem a jak ochránit sebe a svěřené žáky v případě jejího vzniku.

Studijní základ II. je určen studentům oboru Výchova ke zdraví, kteří by se měli navíc naučit tuto problematiku vyučovat a

Studijní základ III. pro studenty jedno a dvouoborových studijních programů zaměřených na ochranu obyvatelstva.

Rámcové vzdělávací programy (RVP ZV 1.9.2013)

MŠMT vydává Opatřením ministra školství, mládeže a tělovýchovy, kterým se mění Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, č.j. MSMT-2647/2013-210 upravený Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, který nabývá účinnosti od 1.9.2013.

Jsou zde implementovány jednotlivá témata bezpečnosti a ochrany obyvatelstva napříč do všech RVP z podzimu 2013.

Přehled změn v upraveném RVP ZV

Strana / část textu	Úprava	Poznámka
část C, kapitola 5.4.1	Do vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět doplněna problematika zdraví, bezpečí a ochrany člověka za mimořádných událostí, dopravní výchovy, finanční gramotnosti, korupce a obrany státu	
část C, kapitola 5.4.1 a 5.5.2	Do vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět a do vzdělávacího oboru Výchova k občanství byla vložena problematika finanční gramotnosti, ochrany člověka za mimořádných událostí, korupce a obrany státu	
část C, kapitola 5.6	Do vzdělávací oblasti Člověk a příroda byla vložena problematika ochrany člověka za mimořádných událostí	
část C, kapitola 5.6.3 a 5.6.4	Do vzdělávacího oboru Přírodopis a Zeměpis byla vložena problematika ochrany člověka za mimořádných událostí	
část C, kapitola 5.8 a 5.8.1	Do vzdělávací oblasti Člověk a zdraví , vzdělávacího oboru Výchova ke zdraví byla začleněna (případně upravena) problematika zdraví a bezpečí za běžných a mimořádných událostí, dopravní výchovy a sexuální výchovy	

Upravený RVP ZV

Téma	5.4 ČLOVĚK A JEHO SVĚT	
Cílové zaměření vzdělávací oblasti	Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k: • samostatnému a sebevědomému vystupování a jednání, k efektivní, bezproblémové a bezkonfliktní komunikaci i v méně běžných situacích, k bezpečné komunikaci prostřednictvím elektronických médií, k poznávání a ovlivňování své jedinečnosti (možností a limitů)• poznávání podstaty zdraví i příčin jeho ohrožení, vzniku nemocí a úrazů a jejich předcházení• poznávání a upevňování preventivního chování, účelného rozhodování a jednání v různých situacích ohrožení vlastního zdraví a bezpečnosti i zdraví a bezpečnosti druhých, včetně chování při mimořádných událostech.	
MÍSTO, KDE ŽIJEME	Učivo • škola – prostředí školy, činnosti ve škole, okolí školy, bezpečná cesta do školy; riziková místa a situace•, armáda ČR	

Upravený RVP ZV

Téma	5.4 ČLOVĚK A JEHO SVĚT
LIDÉ KOLEM NÁS	Učivo • chování lidí – vlastnosti lidí, pravidla slušného chování, principy demokracie – ohleduplnost, etické zásady, zvládání vlastní emocionality; rizikové situace; rizikové chování, předcházení konfliktům
ROZMANITOST PŘÍRODY	Učivo • ohleduplné chování k přírodě a ochrana přírody – odpovědnost lidí, ochrana a tvorba životního prostředí, ochrana rostlin a živočichů, likvidace odpadů, živelné pohromy a ekologické katastrofy• rizika v přírodě – rizika spojená s ročními obdobími a sezónními činnostmi; mimořádné události způsobené přírodními vlivy a ochrana před nimi

Upravený RVP ZV

Téma	5.4 ČLOVĚK A JEHO SVĚT
ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ	Učivo • osobní bezpečí, krizové situace – vhodná a nevhodná místa pro hru, bezpečné chování v rizikovém prostředí, označování nebezpečných látek; bezpečné chování v silničním provozu v roli chodce a cyklisty, krizové situace; dopravní značky; předcházení rizikovým situacím v dopravě a v dopravních prostředcích (bezpečnostní prvky), šikana, týrání, sexuální a jiné zneužívání, brutalita a jiné formy násilí v médiích, služby odborné pomoci• přivolání pomoci v případě ohrožení fyzického a duševního zdraví – služby odborné pomoci, čísla tísňového volání, správný způsob volání na tísňovou linku• situace hromadného ohrožení mimořádné události a rizika ohrožení s nimi spojená – postup v případě ohrožení (varovný signál, evakuace, zkouška sirén); požáry (příčiny a prevence vzniku požárů, ochrana a evakuace při požáru); integrovaný záchranný systém

Upravený RVP ZV

Téma	5.4 ČLOVĚK A SPOLEČNOST
Charakteristika vzdělávací oblasti	Zaměřuje se na utváření pozitivních občanských postojů, rozvíjí vědomí přináležitosti k evropskému civilizačnímu a kulturnímu okruhu a podporuje přijetí hodnot, na nichž je současná demokratická Evropa budována, včetně kolektivní obrany. Důležitou součástí vzdělávání v dané vzdělávací oblasti je prevence rasistických, xenofobních a extrémistických postojů, výchova k toleranci a respektování lidských práv, k rovnosti mužů a žen a výchova k úctě k přírodnímu a kulturnímu prostředí i k ochraně uměleckých a kulturních hodnot. Tato vzdělávací oblast přispívá také k rozvoji finanční gramotnosti a k osvojení pravidel chování při běžných rizikových situacích i při mimořádných událostech.
Cílové zaměření vzdělávací oblasti	• uplatňování aktivního přístupu k ochraně zdraví, života, majetku při běžných, rizikových i mimořádných událostech i poznávání otázek obrany státu• získávání orientace v aktuálním dění v ČR, EU, NATO a ve světě, k rozvíjení zájmu o veřejné záležitosti

Upravený RVP ZV

Téma	5.4 ČLOVĚK A SPOLEČNOST	
VÝCHOVA K OBČANSTVÍ	Očekávané výstupy ➤ <i>zhodnotí a na příkladech doloží význam vzájemné solidarity mezi lidmi, vyjádří své možnosti, jak může v případě potřeby pomáhat lidem v nouzi a jak pomoci v situacích ohrožení a obrany státu</i>	
Člověk, stát a právo	➤ <i>rozumí povinností občana při zajišťování obrany státu</i>	
Mezinárodní vztahy a globální svět	➤ <i>uveče některé významné mezinárodní organizace a společenství, k nimž má vztah ČR, posoudí jejich význam ve světovém dění a popíše výhody spolupráce mezi státy, včetně zajišťování obrany státu a účasti v zahraničních misích</i> ➤ <i>uveče příklady mezinárodního terorismu a zaujme vlastní postoj ke způsobům jeho potírání, objasní roli ozbrojených sil ČR při zajišťování obrany státu a při řešení krizí nevojenského charakteru</i>	

Upravený RVP ZV

Téma	5.4 ČLOVĚK A PŘÍRODA
Charakteristika vzdělávací oblasti	V této vzdělávací oblasti dostávají žáci příležitost poznávat přírodu jako systém, jehož součásti jsou vzájemně propojeny, působí na sebe a ovlivňují se. Na takovém poznání je založeno i pochopení důležitosti udržování přírodní rovnováhy pro existenci živých soustav, včetně i člověka, včetně možných ohrožení plynoucích z přírodních procesů, z lidské činnosti a zásahů člověka do přírody. Vzdělávací oblast také významně podporuje vytváření otevřeného myšlení (přístupného alternativním názorům), kritického myšlení a logického uvažování.
Cílové zaměření vzdělávací oblasti	• zkoumání přírodních faktů a jejich souvislostí s využitím různých empirických metod poznávání (pozorování, měření, experiment) i různých metod racionálního uvažování• potřebě klást si otázky o průběhu a příčinách různých přírodních procesů, kteří mají vliv i na ochranu zdraví, životů, životního prostředí a majetku, správně tyto otázky formulovat a hledat na ně adekvátní odpovědi

Upravený RVP ZV

Téma	5.4 ČLOVĚK A PŘÍRODA – očekávané výstupy
FYZIKA	Očekávané výstupy ➤ zhodnotí výhody a nevýhody využívání různých energetických zdrojů z hlediska vlivu na životní prostředí
CHEMIE	➤ <i>pracuje bezpečně s vybranými dostupnými a běžně používanými látkami a hodnotí jejich rizikovost; posoudí nebezpečnost vybraných dostupných látek, se kterými zatím pracovat nesmí</i>➤ <i>objasní nejefektivnější jednání v modelových příkladech havárie s únikem nebezpečných látek</i>➤ <i>aplikuje poznatky o faktorech ovlivňujících průběh chemických reakcí v praxi a při předcházení jejich nebezpečnému průběhu</i>➤ <i>aplikuje znalosti o principech hašení požárů na řešení modelových situací z praxe</i>

Upravený RVP ZV

Téma	5.4 ČLOVĚK A PŘÍRODA – očekávané výstupy
PŘÍRODOPIS	➤ <i>zhodnotí význam živočichů v přírodě i pro člověka uplatňuje zásady bezpečného chování ve styku se živočichy</i>➤ <i>rozlišuje příčiny, případně příznaky běžných nemocí a uplatňuje zásady jejich prevence a léčby, objasní význam zdravého způsobu života</i>➤ <i>aplikuje předlékařskou první pomoc při poranění a jiném poškození těla</i>➤ <i>uvede na základě pozorování význam vlivu podnebí a počasí na rozvoj a udržení života na Zemi různých ekosystémů a charakterizuje mimořádné události způsobené výkyvy počasí a dalšími přírodními jevy, jejich doprovodné jevy a možné dopady i ochranu před nimi</i>➤ <i>podnebí a počasí ve vztahu k životu – význam vody a teploty prostředí pro život, ochrana a využití přírodních zdrojů, význam jednotlivých vrstev ovzduší pro život, vlivy znečištěného ovzduší a klimatických změn na živé organismy a na člověka</i>➤ <i>mimořádné události způsobené přírodními vlivy – příčiny vzniku mimořádných událostí, přírodní světové katastrofy, nejčastější mimořádné přírodní události v ČR (povodně, větrné bouře, sněhové kalamity, laviny, náledí) a ochrana před nimi</i>

Upravený RVP ZV

Téma	5.4 ČLOVĚK A PŘÍRODA – očekávané výstupy	
ZEMĚPIS	➤ <i>uplatňuje v praxi zásady bezpečného pohybu a pobytu ve volné přírodě v krajině, uplatňuje v modelových situacích zásady bezpečného chování a jednání při mimořádných událostech rozlišuje příčiny, případně příznaky běžných nemocí a uplatňuje zásady jejich prevence a léčby, objasní význam zdravého způsobu života</i>	

Upravený RVP ZV

Téma	5.4 ČLOVĚK A ZDRAVÍ
Charakteristika vzdělávací oblasti	Vzdělávací oblast Člověk a zdraví přináší základní podněty pro pozitivní ovlivňování zdraví (poznatky, činnosti, způsoby chování), s nimiž se žáci seznamují, učí se je využívat a aplikovat ve svém životě. Vzdělávání v této vzdělávací oblasti směřuje především k tomu, aby žáci poznávali sami sebe jako živé bytosti, aby pochopili hodnotu zdraví, způsob smysl zdravotní prevence jeho ochrany i hloubku problémů spojených s nemocí či jiným poškozením zdraví. Žáci se seznamují s různým nebezpečím, které ohrožuje různými riziky, která ohrožují zdraví v běžných i mimořádných situacích, osvojují si dovednosti a způsoby chování (rozhodování), které vedou k zachování či posílení zdraví, a získávají potřebnou míru odpovědnosti za zdraví vlastní i zdraví jiných. Jde tedy z velké části o poznávání zásadních životních hodnot, o postupné utváření postojů k nim a o aktivní jednání v souladu s nimi. Svým vzdělávacím obsahem bezprostředně navazuje na obsah vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět a prolíná do ostatních vzdělávacích oblastí. Žáci si upevňují hygienické, stravovací, pracovní i jiné zdravotně preventivní návyky, rozvíjejí dovednosti odmítat škodlivé látky, předcházet úrazům a čelit vlastnímu osvojují zásady zdravého životního stylu a jsou vedeni k jejich uplatňování ve svém životě i k osvojování účelného chování při ohrožení v každodenních i rizikových situacích i při mimořádných situacích událostech.

Upravený RVP ZV

Téma	5.4 ČLOVĚK A ZDRAVÍ	
Cílové zaměření vzdělávací oblasti	ochraně zdraví a životů při každodenních rizikových situacích i mimořádných událostech a k využívání osvojených postupů spojených s řešením jednotlivých mimořádných událostí	

Upravený RVP ZV

Téma	5.4 ČLOVĚK A ZDRAVÍ – očekávané výstupy
VÝCHOVA KE ZDRAVÍ	➤ <i>projevuje odpovědné chování v rizikových situacích silniční a železniční dopravy; aktivně předchází situacím ohrožení zdraví, a osobního bezpečí, při mimořádných událostech; v případě potřeby poskytne adekvátní první pomoc</i>➤ <i>uplatňuje adekvátní způsoby chování a ochrany v modelových situacích ohrožení, nebezpečí i mimořádných událostí</i>➤ <i>ochrana před přenosnými chorobami chronickým onemocněním a úrazy – bezpečné způsoby chování (nemoci přenosné pohlavním stykem, HIV/AIDS, hepatitidy); preventivní a lékařská péče; odpovědné chování v situacích úrazu a život ohrožujících stavů (úrazy v domácnosti, při sportu, na pracovišti, v dopravě) základní cesty přenosu nákaz a jejich prevence, nákazy respirační, přenosné potravou, získané v přírodě, přenosné krví a sexuálním kontaktem, přenosné bodnutím hmyzu a stykem se zvířaty</i>➤ <i>ochrana před , chronickým onemocněním chronickými nepřenosnými chorobami a před úrazy – prevence kardiovaskulárních a metabolických onemocnění; preventivní a lékařská léčebná péče; odpovědné chování v situacích úrazu a život ohrožujících stavů (úrazy v domácnosti, při sportu, na pracovišti, v dopravě), základy první pomoci</i>

Upravený RVP ZV

Téma	5.4 ČLOVĚK A ZDRAVÍ – očekávané výstupy
VÝCHOVA KE ZDRAVÍ	➤ <i>održování pravidel bezpečnosti a ochrany zdraví – bezpečné prostředí ve škole, ochrana zdraví při různých činnostech, bezpečnost v dopravě, znalost pravidel silničního provozu rizika silniční a železniční dopravy, vztahy mezi účastníky silničního provozu vč. zvládnání agresivity, postup v případě dopravní nehody (tísňové volání, zajištění bezpečnosti)</i>➤ <i>manipulativní reklama a informace – reklamní vlivy, působení sekt</i>➤ <i>ochrana člověka za mimořádných událostí – živelní pohromy, terorismus klasifikace mimořádných událostí, varovný signál a jiné způsoby varování, základní úkoly ochrany obyvatelstva, evakuace, činnost po mimořádné události, prevence vzniku mimořádných událostí</i> ➤ <i>plavání – (základní plavecká výuka) hygiena plavání, adaptace na vodní prostředí, základní plavecké dovednosti, jeden plavecký způsob (plavecká technika), prvky sebezáchrany a dopomoci tonoucímu</i>➤ <i>turistika a pobyt v přírodě – příprava turistické akce, přesun do terénu a uplatňování pravidel bezpečnosti silničního provozu v roli chodce a cyklisty, chůze se zátěží i v mírně náročném terénu, táboření, ochrana přírody, základy orientačního běhu, dokumentace z turistické akce; přežití v přírodě, orientace, ukrytí, nouzový přístřešek, zajištění vody, potravy, tepla</i>

Seznam podpůrných opatření k úpravám RVP ZV

Téma	Opatření
Dopravní výchova	• Podklady pro výuku tohoto rozšířeného tématu jsou umístěny na portále Ministerstva dopravy ČR i na Metodickém portále www.rvp.cz.• Připravuje se celostátní konference - rozhraní února a března 2013 ve spolupráci s MD, termín bude upřesněn na webových stránkách MŠMT a NIDV.• V rámci DVPP budou učitelé a ředitelé škol proškoleni ve druhém pololetí školního roku 2012/2013 DV, aby byli připraveni na platnost změn v RVP ZV – ve spolupráci MŠMT, NIDV, Ministerstva dopravy. http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/16447/PODKLADY-K-VYUCE-TEMAT-DOPRAVNI-VYCHOVY-V-ZAKLADNICH-SKOLACH.html/

Seznam podpůrných opatření k úpravám RVP ZV

Téma	Opatření
Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí	• Podklady pro výuku tohoto rozšířeného tématu jsou umístěny na portále Ministerstva vnitra ČR i na Metodickém portále www.rvp.cz.• Připravuje se celostátní konference – rozhraní února a března 2013 ve spolupráci s MV, termín bude upřesněn na webových stránkách MŠMT a NIDV.• V rámci DVPP budou učitelé a ředitelé škol proškoleni ve druhém pololetí školního roku 2012/2013, aby byli připraveni na platnost změn v RVP ZV – ve spolupráci MŠMT, NIDV, Ministerstva vnitra. http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/16451/PODKLADY-K-VYUCE-TEMAT-OCHRANY-CLOVEKA-ZA-BEZNYCH-RIZIK-A-MIMORADNYCH-UDALOSTI-V-ZAKLADNICH-SKOLACH.html/

Seznam podpůrných opatření k úpravám RVP ZV

Téma	Opatření
Obrana vlasti	• Připravují se krajské semináře – první pololetí roku 2013 – termíny v jednotlivých krajích budou upřesněny na webových stránkách MŠMT a NIDV • V rámci DVPP budou učitelé a ředitelé škol proškoleni ve druhém pololetí školního roku 2012/2013, aby byli připraveni na platnost změn v RVP ZV – ve spolupráci MŠMT, NIDV, Ministerstva obrany. http://doctrine.vavyskov.cz/casopis/2011_2/2011_2_6a.html • V rámci DVPP budou učitelé a ředitelé škol proškoleni ve druhém pololetí školního roku 2012/2013, aby byli připraveni na platnost změn v RVP ZV – ve spolupráci MŠMT, NIDV, Ministerstva zdravotnictví. http://www.msmt.cz/file/10974 - metodické doporučení

KAM S BEZPEČNOSTÍ A OCHRANOU OBYVATELSTVA?

Téma	Průřezová témata
Bezpečnost a ochrana obyvatelstva	➤ Průřezová témata reprezentují v RVP ZV okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot.➤ Tematické okruhy průřezových témat procházejí napříč vzdělávacími oblastmi a umožňují propojení vzdělávacích obsahů oborů. Tím přispívají ke komplexnosti vzdělávání žáků a pozitivně ovlivňují proces utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků. Žáci dostávají možnost utvářet si integrovaný pohled na danou problematiku a uplatňovat širší spektrum dovedností.➤ Průřezová témata tvoří povinnou součást základního vzdělávání. Škola musí do vzdělávání na 1. stupni i na 2. stupni zařadit všechna průřezová témata uvedená v RVP ZV . Všechna průřezová témata však nemusí být zastoupena v každém ročníku. V průběhu základního vzdělávání je povinností školy nabídnout žákům postupně všechny tematické okruhy jednotlivých průřezových témat, jejich rozsah a způsob realizace stanovuje ŠVP. Průřezová témata je možné využít jako integrativní součást vzdělávacího obsahu vyučovacího předmětu nebo v podobě samostatných předmětů, projektů, seminářů, kurzů apod.➤ Podmínkou účinnosti průřezových témat je jejich propojenost se vzdělávacím obsahem konkrétních vyučovacích předmětů a s obsahem dalších činností žáků realizovaných ve škole i mimo školu.